

Capitalul detronat

Eseu

Emil Wagner, inginer economist, pensionar

Cuvânt înainte.

Am citit, la timp oportun, Capitalul lui Marx¹. A trecut aproape un veac de atunci. Am trăit pe viu și experimental făcut de Lenin pentru materializarea acelor principii, din păcate nereușite datorită trădării prietenului său Stalin.

După un comunism punitiv creat de teoriile de neavenit ale lui Stalin, România a trecut de aproximativ 16 ani la un capitalism la fel de feroce.

Omul de rând, talpa țării, dorește să trăiască mai bine dar se izbește de dorința identică a politicianului, ales și împuternicit de „întreg poporul”, al cărui bine este diferit de cel al celorlalți.

Ce este de făcut?

Statul, cu conducerea sa, cu aparatele sale fiscale și represive este un rău necesar. Nu ne putem lipsi de el. **Astăzi!** Statul național, cu caprele² sale la locuitori și vecini, este o soluție impusă de conjunctură și trebuie deocamdată acceptat. Se ajunge astfel la situații limită când un conducător refuză servicii necesare pe absurdul motiv „Nu ne vindem țara” România ar avea drumuri și o mai puternică infrastructură dacă un oarecare zâmbăreț ar fi admis „să-și vândă țara” la timp oportun. Nu intrăm în polemici cu zâmbărețul. Poate are și el dreptate dar....

Timidele încercări de „federalizare” deocamdată într-o comunitate de interese, în special vamale, nu au șanse. Normativele emise de Europa Comună, așa numitele E-uri, sunt cel puțin hilare. Culminează prin „curbura bananelor” normă tipică pentru „colaborarea” politicianilor „adunați” în conducerea comunitară.

Spre deosebire de timpurile trăite de Marx, în care „forța de muncă” era singura sursă a bunurilor necesare traiului, trăim astăzi epoca roboților care pot, din ce în ce mai activ, să înlocuiască munca manuală. Sub rezerva faptului că robotul trebuie construit, întreținut și supravegheat putem constata că acesta creează valoare ca și omul.

Calculatorul, cu mâini harnice constituite de roboți, tinde să simplifice crearea diferitelor bunuri necesare trupului sau a sufletului omenesc. De ce se scumpesc totuși aceste produse? Este, pe undeva, ceva putred în Danemarca!.

Economia politică, fundamentată de Marx, este o știință evolutivă mai sensibilă evenimentelor de conjunctură ca fizica sau matematica de exemplu. Sunt necesare corecturi în definirea noțiunii de valoare, care să țină seama de noul generator de valoare **robotul**.

Comerțul agresiv care forțează prin reclamă deșănțată valori de utilizare practic inexistente este un mijloc de „cartel”-izare, de impunere a unor prețuri departe de cele care,

¹ *Karl Heinrich Marx* (May 5, 1818 – March 14, 1883) filozof german, economist și publicist. Unul din corifeii doctrinei comuniste. Opera sa de căpătâi Capitalul descrie plusvaloarea drept sursa a marilor capitaluri.

² „Să moară și capra vecinului” este dorința intimă a fiecărui Român năpăstuit de un eveniment oarecare. Interesul acordat „caprei vecinului” în loc de a soluționa propriile probleme sunt specifice zonei Ortodoxe care propovăduiește „merge și așa” în locul principiului creștin „ajută-te singur ca să te ajute și Dumnezeu”

teoretic, ar trebui să se formeze pe piață în baza cererii și ofertei. **Este oare reclama strict necesară?** Ori cum ea mărește simțitor prețul de desfacere, nu în favoarea consumatorului.

Este neîndoios că robotizarea duce la costuri suplimentare cauzate de dotările în utilaje. Curios este că, cu toate aceste costuri, beneficiile se măresc simțitor, dar pe seama prețului de desfacere care crește și el. Aici apare efectul capitalismului feroce, al așa zisului imperialism, în care carteluri suprastatale dictează prețuri ignorând toate legile economiei.

Cu puținele cunoștințe pe care le posed, dar mai mult din intuiție și experiența unei vieți, voi face o analiză a bazei de astăzi a capitalismului care, după cum am mai spus, diferă esențial de situația luată în considerare de Marx în opera sa capitală „Capitalul”

Ca remarcă: un filosof este un om serios care justifică fiecare afirmație prin păreri similare sau apropiate semenilor săi. Eu nu sunt filosof. Mă exprim deci în limbaj vulgar folosind chiar glume. Cele exprimate sunt exclusiv acumulate în timp de subconștient și nu am controlul asupra paternității unor eventuale supoziții. De asta mi-am și intitulat „valoarea opera” eseu.

Vă rog să citiți cu indulgență cele ce urmează. Imitând pe Hrușciiov cu pantoful lui bătut de masa conferinței internaționale a ONU, încerc a deschide o bază de discuții nu de a formula postulate.

Valoarea

Presupun că un localnic, Ionel din Tuzla, își propune să culegă scoici. Are un coleg care face colane și i-a comandat scoici albe, de preferință striate.

Ionel se apucă, duminică după amiază de lucru și culege până la apusul soarelui. Total 6 ore de plimbare încordată cu privirea roată pe toată plaja, lipsită de turiști. Rezultă o pungă plină de scoici. În mare parte albe și striate. În ea s-au acumulat deci 6 ore de muncă.

Cât să ceară pentru munca depusă? O problemă pe lângă care culegerea este o bagatelă.

La pescăria lui Tache, unde lucrează ca salariat primește 1 leu per oră. Dar Tache are o mulțime alte cheltuieli pe lângă cele 70% din salariul lui Ionel drept taxe, bașca alte impozite. Deci munca lui Ionel în folosul lui Tache trebuie să depășească dublul salariului.

Luând în serios calitatea sa de patron în munca pe care a depus-o, Ionel cere 15 lei per pungă cea ce revine 2.50 lei per oră. Colegul îi dă 12 lei cu care Ionel este mulțumit.

A cerut mult? A primit îndestulător? Iar întrebări dificile.

La urma urmei, care este valoarea reală, așa numita valoare intrinsecă (Marx a numit-o eronat valoare de schimb), a pungii cu scoici? **În mod cert 6 ore de muncă și atât tot.**

Să presupunem acum că același Ionel pescuiește de pe stânci, la comanda unui turist. După ce consumă cca. o oră pentru căutare de râme și confecționarea unei undițe dintr-o ramură de alun, în 6 ore prinde o frumoasă recoltă de pește. Cât este valoarea intrinsecă a acestei capturi? Păi 6 ore, durata pescuitului!

Nu stimați confrăți. La durata pescuitului TREBUIE adunată valoarea undiței de unică folosință. Deci valoarea pungii cu pește este de 7 ore, deși Ionel și-a pierdut numai 6 pe stânci. Diferența față de culegerea scoicilor este folosirea unei unelte.

Cât va lua Ionel de la turistul iubitor de pește este altă gâscă-n altă traistă.. Valoarea de schimb este în acest caz puternic influențată de valoarea de utilizare.

În consecință valoarea intrinsecă a unui produs, fie scoică sau pește este durata folosită de om pentru realizarea sa. Să numim această nouă mărime **forță de muncă**. Am amintit mai sus de alte 2 forme pe care poate fi întâlnită valoarea și anume valoarea de utilizare și valoarea de schimb. Dacă valoarea intrinsecă, aceea de definiție a produsului, se exprimă în

unități ale forței de muncă, valoarea de schimb se exprimă în unități monetare. Valoarea de utilizare este o mărime abstractă. Grădinarul nu dă doi bani pe castraveții care pot valora greutatea în aur pentru un gurmand. Reunite, cele trei forme ale valorii determină prețul mărfii. La formarea prețului un mare rol este atribuit cererii și ofertei, adică raritatea sau abundența conjuncturală. În perioada recoltării lor strugurii sunt ieftini, după care se scumpesc căci trebuie depozitați fără a-și pierde gustul și aspectul (valoarea lor de utilizare).

Pentru a defini aceste mărimi ale economiei politice am folosit cazuri limită în simplitatea lor. Spre a face o introducere mai amplă voi folosi un bun de larg consum pâinea.

Spre a face pâine nu este suficient brutarul care o coace. El nu are ce frământa dacă morarul nu îi dă făină și nu are cu ce coace dacă forestierul nu-i oferă lemnele. Morarul la rândul său nu poate măcina făină dacă agricultorul nu-i aduce grâul necesar. Deci:

Pâine = Agricultor + Morar + Forestier + Brutar.

Fiecare depune forță de muncă pentru producerea unui component care, prin prelucrare, devine în final pâinea cea de toate zilele. Valoarea intrinsecă a pâinii este deci suma forțelor de muncă ale tuturor participanților. Inclusiv a aceluia care au făcut plugul, piatra de moară, toporul sau vasul de frământat..

Deci pentru realizarea unui Mercedes, anvelopele, motorul, caroseria plus luxul înglobat sunt fiecare în parte forța de muncă pentru producerea lor.

În fiecare produs creat sau folosit de om se află un element comun care este forța de muncă. Fără această forță de muncă nu poate fi înțeles nici un produs indiferent dacă acesta este extras din mină, tăiat din codri seculari, recoltat de pe mănoase lanuri sau livezi sau produs în fabrici și uzine. Aparent numai „**forța de muncă adăugată**”, aceea folosită pentru montarea anvelopelor pe jantă creează valoare Doar ea apare pe statul de salariu. Dar anvelopa conține o forță de muncă înglobată ca și janta. Urmărind produsul până la nivelul „atomic” în fiecare fază există o forță de muncă înglobată în așa numita **materie primă** la care se adaugă **forța de muncă folosită pentru prelucrare**. Consider faza „atomică” aceea în care produsul conține exclusiv numai forță de muncă, precum scoicile din exemplul de mai sus.

Reciproca, **absolut fiecare produs nu este decât un cumul de forță de muncă** este adevărată. Deci pâinea este forță de muncă condensată iar cutia de chibrituri la fel. **Această forță de muncă inclusă a fost definită ca valoare intrinsecă.**

Pare curios că teoretic nu există produse ci valori, adică forță de muncă înglobată. Deci nu mâncăm pâine ci forță de muncă, ne rujăm cu forță de muncă, ne plimbăm în luxoase forță de muncă, etc.

Forța de muncă creatoare de valori are și ea o valoare, corect spus un preț. Voi dezvolta ulterior acest factor care merită un capitol propriu. Cert este că valoarea intrinsecă a fiecărui produs în parte poate fi intuit, iar pe **piața liberă** nu poate fi neglijat. Înainte de folosirea monedei ca mijloc de schimb produsele erau schimbate între producători în proporții foarte apropiate de valoarea intrinsecă. De unde cunoșteau acei primitivi elemente de filozofie (în acest caz economie politică) care au fost definite abia în secolul 19? Aici joacă un rol însemnat valoarea de utilizare.

Dacă necesit (am nevoie de) un produs, să zicem săpun de spălat rufe, trebuie să am cunoștință de existența lui. Nu năzuiesc la un vehicul lunar care încă nu a fost inventat. Deci știu de existența săpunului care a fost realizat de un concetățean prin fierberea seului cu cenușă. El îl aduce pe piață, iar eu am venit pregătit cu ceva de dat în schimb. Rar se întâmplă să ne înșelăm reciproc căci fiecare intuiește valoarea intrinsecă a produselor schimbate. **Omul primitiv avea bun simț și respecta semenul și munca lui.**

Trocul, schimbul în natură, era îngreunat de faptul că se întâlneau rar doi producători care să posedă ceea ce dorea interlocutorul. Dacă ofeream pentru produsul dorit un produs care nu avea valoare de utilizare pentru cealaltă parte schimbul nu avea loc. Am venit în piață

cu ceapa tocmai recoltată și am nevoie de un ceaun de mămăligă. Deși sunt ceaune suficiente pe piață mă pot întoarce cu ceapa mea acasă fiindcă nu am găsit omul cu ceaun care să dorească ceapă. Mult mai târziu au apărut anumiți indivizi care cumpărau ce nu le necesita în speranța că noul produs să poată fi schimbat cu ceea ce îi trebuia, De aici până la comercianți un singur pas. Numai că procedeele de comerț sunt creatoare de valori care se adaugă la prețul de desfacere, deci viața sa scumpit.

Forța de muncă

Nu-i totuna să dai cu sapa sau să porți mapa. Și unul și celălalt muncesc, deci creează valoare. Dar cu ce trebuie să se hrănească un cosaș și cu ce se poate mulțumi un cioban? Forța de muncă este și plimbarea cățelului doamnei ministru, dar și extragerea din mină a cărbunelui. Sunt comparabile aceste munci?

Instituțiile de astăzi au ierarhizat retribuirea forței de muncă după 2 criterii:

Dificultatea fizică a muncii efectuate

Un minier execută munca sa în subteran, deci în condiții mai deosebite. Totodată este obligat a face eforturi fizice mari. Are deci treapta maximă de retribuire.

Muncitorii industriali dețin retribuții medii depinzând și de ramura industrială din care face parte întreprinderea.

La polul opus sunt serviciile în care se presupune că mare parte din timpul util este petrecut pe drumul spre solicitat, deci efortul depus este mai mic.

Dificultatea muncii intelectuale.

În speță nivelul școlii absolvite.

Aici a fost luată în considerare valoarea intrinsecă a anilor suplimentari de școlarizare considerând, dese ori eronat, că mai multă școală duce și la o productivitate mai mare. Sunt mulți care trec prin școală ca găscă prin apă dar aspiră și obțin cele mai bine plătite slujbe.

Munca de conducere, care presupune o înaltă calificare și o bună experiență de ramură, este în România exagerat retribuită. În țările mai acătării se presupune (și se verifică) ca ocupantul postului să poată înlocui pentru minim 8 ore ori care dintre posturile subalterne cu randament cel puțin egal cu al muncitorului mediu. Acest deziderat, care lipsește cu desăvârșire în toate țările în dezvoltare sau tranziție, justifică retribuția mare acordată funcțiilor de conducere. În România, ca rezultat al unei politici economice prost înțelese, lipsește până și asumarea răspunderii pentru deciziile luate de șefii bine retribuiți. Există întotdeauna țapi ispășitori dintre cei care abia pot răzbi cu retribuția luată.

Criteriile sunt absolut arbitrare și dau multă bătaie de cap în special sindicatelor, dar există în folosință scheme în care sunt incluși și limitați din punctul de vedere al retribuției toți oamenii muncii.

Valoarea intrinsecă a fiecărui produs se poate acum determina și sub formă valorică spre a putea fi comparat cu așa zisul „preț de cost” sau „preț de întreprindere”

Un alt factor important al forței de muncă este **productivitatea**.

Productivitatea muncii este factorul care diferențiază muncitorii între ei. Sporirea ei poate fi o calitate personală, în special în organizarea locului de muncă, poate fi o inovație aplicată din inițiativă proprie sau poate fi conjuncturală. Culegerea scoicilor prezentată în capitolul precedent este puternic influențată de fluxul marin sau mărimea valurilor.. Este în interesul patronatului ca măsurile locale luate individual de muncitorii care dovedesc o productivitate sporită să fie generalizată cu influență pozitivă asupra prețului de cost, deci și asupra beneficiilor. Muncitorul în speță nu este cooperant. De multe ori nici nu știe că

lucrează cu o productivitate cu mult peste medie, mai ales dacă nu este remunerat potrivit rezultatelor proprii.. În „vestul sălbatec” muncitorii cu o ridicată productivitate sunt promovați salarial și sunt îndrumați să explice, remunerat, modul cum obțin acest spor.

Tot ca element al forței de muncă este **timpul de lucru**. În general se folosesc 8 ore zilnic timp de 5 zile pe săptămână. Este posibil lucrul în 2 sau chiar 3 schimburi, 7 zile pe săptămână (foc continuu) dar schimburile trebuie astfel organizate ca în medie să nu se depășească 40 ore săptămânal. Timpul de lucru prelungit duce la o mai bună folosire a costisitoarelor utilaje și unelte din dotare. Trebuie însă dată o deosebită atenție dacă prin această prelungire a timpului de lucru nu sunt afectate tocmai utilajele care nu mai pot fi întreținute corespunzător. Lungirea timpului de lucru este în general o măsură extremă, care de multe ori produce pagube, nu numai prin grevele organizate de sindicate.

Unelte și utilaje

Omul este singurul reprezentant al faunei care folosește conștient unelte. Focul, arcul și vârful de os al săgeții, roata, pârghia și scripetele sunt exemple de unelte folosite de om din cele mai vechi timpuri.

Trusa de unelte este atributul productivității sporite ale fiecărui lucrător. În măsura în care această trusă este proprietatea celui care o folosește, posesorul va fi capatat să procure cele mai bune, calitativ. Mulți patroni pretind la angajare ca viitorul muncitor să posede minimul de unelte spre ași desfășura activitatea. Calitatea sculelor lor depinde de caracterul omului dar cert va genera o netă diferențiere a retribuțiilor obținute.

Utilajele, ca și uneltele mai speciale, fac parte din patrimoniul întreprinderii care le folosește. Ele sunt puse la dispoziția muncitorilor pregătiți corespunzător. De regulă un micitor care servește un utilaj are productivitate cu mult mai mare decât cel care lucrează manual. Diferența de productivitate nu este un atribut al muncitorului ci strict al utilajului. Există însă și posibilitatea ca 2 muncitori lucrând distinct pe același utilaj să aibă productivități diferite. Este în special cazul strungarilor cu calificare sau experiență diferită.

Utilajele complexe care formează linii robotizate controlate de calculator, dictează productivitatea ansamblului. Un muncitor insuficient calificat provoacă opriri suplimentare care diminuează productivitatea. Este normal ca acel muncitor să nu mai fie primit la lucru.

Cu toată supravegherea umană, liniile robotizate nu pot asigura calitatea lucrului manual. De aceea mai ființează întreprinderi de renume care, contra unor prețuri sensibil mai mari, asigură lucrarea manuală a principalelor elemente, în special pe linia de montaj. S-ar putea astfel deduce că liniile robotizate duc la prețuri de cost mai mici. Nu întotdeauna se confirmă acest deziderat. O linie robotizată costă enorm dar viața ei este scurtă. Ea trebuie să se amortizeze în câțiva ani datorită uzurii morale. Deci, cu toată economisirea forței de muncă, cotele de amortizare atârnă mai greu în balanță.

Este adevărat că, datorită robotizării, industria obține calități superioare la fiecare nou produs. **Dar sunt aceste calități strict necesare?** Este edificatoare spirala generată de perfecționarea calculatoarelor. La fiecare 2 ani se dublează practic capacitatea de calcul. În folosul cui? Numai al copiilor de bani gata care vor un joc și mai și. Cu primul meu calculator, procurat acum 15 ani pot scrie această lucrare și chiar unele mai acătării. Pruncii mei au însă calculatoare ultimul răcnet care trebuie înnoite la fiecare 2 ani. Noroc că nu au încă vârsta autoturismelor, căci nu aș mai ști pe unde să scot cămașa.

Poate robotul să creeze valori?

Un ac este un ac, indiferent dacă a fost produs de om sau de o mașină automată, doar că mașina îl produce mult mai repede. Acul are o valoare de utilizare care este și rămâne

aceeași chiar dacă el a fost produs mașinal. Deci teoretic valoarea intrinsecă, adică forța de muncă necesită pentru producere este diferită în cazul realizării manuale raportat la realizarea mașinală. Privind din punctul de vedere al valorii de utilizare este absolut indiferent dacă acul este realizat manual sau nu dar, dacă schimb un ac realizat manual pe o legătură de ridichi pot, fără nici o strângere de inimă, să schimb un plic de ace pe o legătură de ridichi. Astfel valoarea de schimb sa modificat funcție de modul de producere.

Putem acum răspunde întrebării puse în titlu. Da! Robotul poate crea valori de utilizare identice (uneori calitativ superioare) cu cele produse manual de către om. Dar Există și un dar!

Este impropriu spus că acul ar putea fi realizat manual. Nu mai trăim epoca de piatră când omul improvizează un ac de cusut dintr-un os de pește. Pentru realizarea (așa zis manuală) a acului necesit o filieră ca să subțiez sârma la dimensiunea dorită, o presă care să realizeze urechea, o mașină de tăiat la lungime și un polizor pentru ascuțirea vârfului. Realizarea acului poate deci să fie defalcată pe faze la care lucrează oameni diferit calificați utilizând utilaje specifice. Un robot care ar realiza ace ar avea aceleași utilaje înseriate cu un dispozitiv de transport intern între ele. În dispozitiv intră sârma (materia primă) și sunt împușcate cu mare viteză acele gata de folosit.

Pe vremea copilăriei mele circula un banc potrivit căruia *abatorul modern de la Constanța este atât de performant încât pe o parte intră porcul iar pe cealaltă ies cârnații și fleicile*. Bancul de atunci poate fi astăzi realitate prin unirea unui abator cu o fabrică de prelucrare, care poate fi și robotizată.

Ridicarea productivității muncii nu a așteptat robotizarea. O macara care înlocuiește șirurile de cărăuși care șerpuiau cu cărămizi în spate pe scările blocului construit nu poate fi numită robot. O simplă măsură de mecanizare care a mărit rentabilitatea constructorilor, dar nu a ieftinit prețul construcției la cheie. Aici stă adevărata problemă.

Pe o piață liberă, unde cererea și oferta determină prețurile (valorile de schimb) consumatorul este un actor activ și beneficiar atât a scumpirilor cât și al ieftinirilor. În Germania obișnuiam să cumpăr strugurii, care-mi plac deosebit, puțin înainte de ora 12, când regulamentele prevăd închiderea pieții. Cumpăr astfel o lădiță cu prețul unui kg. L-aș numi preț conjunctural, ca omul să nu se întoarcă cu marfa acasă.

Dacă în epoca de dezvoltare a capitalismului, mecanizarea era un puternic mijloc de reducere a prețului în scopul acaparării pieții, astăzi robotizarea este un instrument de mărire a beneficiilor, uneori folosind chiar prețuri dictate. Consumatorul nu are nici un avantaj din reducerea valorii intrinseci a mărfurilor. Din contră, mai este chiar furat de cartelurile care își impun politica pe piață.

Întreprinderea industrială

Numim întreprindere industrială instituția care prelucrează materia primă pentru crearea unui produs cu caracteristici noi. De exemplu transformă struguri în vin (nu poșircă)

Produsele fabricate au o nouă valoare de utilizare, de regulă mult diferită de aceea a materiilor prime folosite. Din punct de vedere al economiei politice se adaugă o nouă valoare celei conținută implicit în materiile prime folosite. Valoarea nou adăugată nu este numai forță de muncă ci și diferite valori concretizate precum energie, amortizarea utilajelor, transporturi interne sau externe, etc. Evidența economică a întreprinderii industriale, așa numita contabilitate, are rolul de a evidenția sursele de cheltuieli în scopul analizării analitice a prețului de cost. Înțelegem prin „prețul de cost” totalitatea valorilor exprimate monetar care se regăsesc în produsul finit. El conține capitole distincte, legiferate, spre a putea analiza structura internă și concomitent a compara rezultatele cu unități similare.

Scopul întreprinderii industriale este, cel puțin teoretic, mijlocul de a satisface piața cu un produs deficitar. Fiind mult solicitat (cererea mai mare ca oferta) valoarea de schimb a acestui produs devine mai mare ca valoarea intrinsecă iar industriașul este tentat a investi pentru producerea sa. Din păcate producătorii nu conlucrează și este posibil, chiar probabil, ca produsul să fie fabricat peste necesitățile pieții. În consecință oferta devine mai mare ca cererea iar prețul de desfacere scade, uneori sub prețul de cost al unor întreprinderi, care vor da faliment. De regulă rezistă întreprinderile mari în dauna celor mici care au o mobilitate de adaptare aproape inexistentă. Aceste mici întreprinderi sunt treptat acaparate de cele mari care devin trusturi multinaționale. Aceste trusturi își pot permite să dicteze prețuri pe piață peste Legea Cererii și a Ofertei. Dacă sunt mai multe asemenea trusturi într-un domeniu ele nu se concurează ci-și dau mâna într-un cartel spre a obține profitul maximal din prețuri dictate.

Trusturile devin totodată formatoare de gusturi și preferințe. O reclamă deșănțată și absolut inutilă prezintă un produs, să zicem Coca-Cola. Unii se lasă convinși și cumpără această apă îndulcită. Ceilalți ar dori altceva, ori ce altceva decât Coca-Cola. Dar nu găsesc!

Oare Dumnezeu a făcut o mare reclamă mare înainte de a oferi pe Eva spre alegere lui Adam? Și când te gândești că opere culturale de mare valoare sunt periodic întrerupte la televizor de această reclamă inutilă.

Comerțul

Eu lucrez la fabrica de miere. Dese ori îmi ling degetele că DE! Sunt om. Dar mierea este mai bună pe pâine cu unt care lipsesc cu desăvârșire în fabrica noastră. De aceea patronul mă plătește cu bani. Nu chiar Euro, dar totuși bani în circulație. Cu aceștia pot cumpăra untul și pâinea care pun în evidență gustul mierii. Oare cei ce lucrează în fabrica de locomotive după ce-și ling degetele?

Comerțul este necesar. Și locomotiviștii vor miere precum și mieriștii circulă cu trenuri. Asta n-ar fi posibili dacă nu există bani și comercianți.

După cum am mai arătat comerciantul este un creator de valoare. De aceea prețul la magazin este mai mare ca prețul la producător. Uneori chiar mult, mult mai mare. Dar să vedem amănunte.

Cum laptele nu vine din frigider cum susțin copiii orășeni, este necesar ca el să fie pus de părinți acolo spre încântarea odraslelor. Ca să ajungă în frigider este un drum lung și costisitor. În primul rând trebuie colectat. În acest scop circulă imense autocisterne argintii (din oțel inoxidabil) pe nenorocitele drumuri ale țării. Apoi este amestecat după o prealabilă analiză de sortare. Pastorizarea, adică încălzirea scurtă la peste 100 grade în scopul omorării germenilor patogeni precede umplerea sticlelor sau a pungilor. Este zona de industrializare a laptelui. Tot în această zonă se naște untul, smântâna și alte multe produse lactate.

Un nou transport, pe drumuri mai bune dar nu lipite de gropi (suntem doar în România) duce laptele în depozite. De acolo, așa numita distribuție, alimentează magazinele unde este pus pe raft, mai la vedere sau mai ascuns (după aportul bănesc al producătorului). Laptele la vezeală, mai scump, se vinde cât ai clipi din ochi. Celălalt deși mai căutat (la propriu și la figurat) abia găsește câțiva cumpărători insistenți care știu ce vor.

Deci comerciantul aduce marfa, o sortează, o pune pe raft în magazinul încălzit și iluminat. Toate acestea reprezintă valori care se adaugă prețului de cumpărare. După adăugarea suplimentară a TVA și a altor cca. 200 de taxe și impozite se formează prețul de raft, adică cel de desfacere.

Dar asta nu este totul. Comerțul modern nu mai livrează „lapte de vacă” ci „lapte european” sau „lapte gras”, sau „lapte degresat”. Eu îmi doresc clasicul lapte proaspăt de vacă pe care îl obțineam și sub restriștea războiului. De ce trebuie să mă duc la coada vacii spre al

obține? Ca și industria imperialistă și comerțul formează gusturi. Nu mai este bun ce-mi place mie, este bun numai ce-mi oferă comerțul, cu toate E-urile incluse cu tot.

Mai este comerțul veriga care leagă producătorul de consumator în folosul ambilor? **NU! Comerțul este o instituție plătitoare de impozite (deci necesară statului) care impune consumatorului tot ce îi aduce profit.** Este o nouă definiție pe care nici măcar Lenin nu a prevăzut-o. Asta înseamnă **Super-** sau **Hiper-magazinul** zilelor noastre. Cât le vom mai suporta Doamne? Am avantajul că găsesc ac și cozonac alăturate. Dar cu ce preț?

Oare pe unde s-a pierdut în lungul drum adevărata valoare de schimb capitalistă? Trăim imperialismul descris de Lenin, de fapt și mai și. Acum se cheamă **globalizare.**

Capitalizarea a început cu inventarea locomotivei (calul berarului) și cu transformarea oilor în fabrici de lână cu sacrificii imense dar limitate. Globalizarea a început cu inventarea calculatorului și folosirea lui pentru gestionarea beneficiilor. Pașnic dar cu buzunarele golite la marea majoritate a locuitorilor Terei.

Spirala inflaționistă

Grija față de om este, în anumite state, un obiectiv primordial de care țin seama și politicienii. Ori cât ar fi de stabilă economia tot există entități care scapă de sub control. De exemplu limitarea resurselor energetice și înlocuirea cu cele neconvenționale. Sa ajuns la fundul sacului de petrol iar înlocuitorii săi mai sunt pe planșete. Creșterea încălzirii globale schimbă clima. Au fost și mai sunt necesare mari investiții pentru a ameliora poluarea mediului în care trăim. De mai mult de 20 ani sunt aceste preocupări dar acestea nu au generat decât dublarea salariului. Cum?

Acum 20 ani se trăia literalmente mai bine. Nu mă refer la raiul comunist. **NU!** În Germania, Franța sau Suedia, rănilor războiului s-au cicatrizat, economia era într-un ascendent bum, comerțul înflorea. Cu alte cuvinte omul se simțea sigur și trăia mulțumitor.

An de an o inflație naturală, datorată în parte și preocupărilor recente privind reducerea poluării nu depășea 2,5 % anual . Din grija față de om, de fapt față de beneficiile din comerț și industrie, multe state, între care și Germania sporeau global nivelul de retribuire a forței de muncă, în medie cu 3%. Este posibil ca toți principali indicatori să fi crescut corespunzător, dar importanța lor este minoră.

Precum un capital depus cu 3% se dublează în 20 ani tot așa, treaptă cu treaptă salariile s-au dublat și ele în această perioadă, ridicând artificial valoarea intrinsecă exprimată valoric a tuturor produselor. Puterea de cumpărare nu s-a mărit, din contră. Produse mai performante, deci mai scumpe au redirecționat cheltuielile populației spre noi centre de greutate. Teoretic actualul salariu dublat este mai puțin eficient ca cel de acum 20 de ani. De mai bine de 5 ani nivelul de salarii nu s-a mai mărit. Au început restricții în cele mai diferite domenii. Totuși economia se clatină.

Marx a prevăzut ciclicitatea dezvoltării capitaliste, iar spirala inflaționistă poate fi una din cauze. Cred că, așa cum statul poate mări global salariile cu 3% le poate și micșora. În acel caz micșorarea trebuie însă să se extindă asupra tuturor prețurilor. Teoretic este doar o reevaluare a valorii intrinseci a produselor exprimată în unități monetare identică cu trecerea de la Marcă la Euro. Consecințele ar fi benefice cu excepția importului, singurul care ar duce la modificări de prețuri. Exportul ar compensa din belșug mai ales dacă este majoritar.

Capitalul bancar și bursier

Întreprinderile industriale ca și instituțiile comerciale nu pot fi create cu mijloacele proprii ale proprietarului. Viitorul proprietare se împrumută de la bănci pentru a construi clădirile necesare și dotarea lor cu utilaje. Chiar după începerea producției este necesar un măricel fond de rulment pentru cumpărarea materiei prime (sau a mărfurilor) și plata curentă a salariilor cât și a utilităților ce antrenează utilajele. Fondul de rulment se întregeste prin livrarea produselor (vinderea mărfurilor) spre a începe un nou ciclu.

Banii împrumutați trebuie restituiți. Dacă întreprinderea este mare, consiliul de conducere emite o serie de hârtii de valoare, numite **acțiuni** care sunt trimise la bursă (un fel de magazin de desfacere a banilor sub formă de acțiuni). Acțiunile se vând și se cumpără la prețuri care poate diferi mult de valoarea nominală (partea din capitalul social al întreprinderii inclus în acțiune). Primul vânzător este întreprinderea emitentă care, prin banii încasați acoperă o mare parte din datoriile bancare și constituirea fondul de rulment. Ulterior se fac așa zisele speculații. Acțiunile se vând, respectiv cumpără între bancheri sau simpli investitori cu totul străini întreprinderii emitente. Cât timp întreprinderea merge bine și aduce beneficii acestea se împart și între actualii deținători de acțiuni.

Bursa este foarte sensibilă la zvonuri. Acestea pot mări sau micșora substanțial valoarea acțiunilor. Un zvon bine plasat de un interesat poate scade valoarea acțiunii prilejuind cumpărarea lor ieftină. Ulterior, când zvonul se dovedește nerealist prețul acțiunii crește vertiginos iar interesatul vinde cu mare câștig.

Bursa este deci un joc, ceva mai puțin hazardat ca Poker, dar tot joc. Fac avere din bursă cei capabili să întrevadă cursul viitor al economiei raportat la diferite întreprinderi. Cert este că întreprinderea este cotate la bursă arbitrar, fără nici o legătură cu valoarea de moment a fondului social. O lovitură de bursă poate falimenta chiar o întreprindere prosperă, precum poate ridica pe culmi o întreprindere aflată în pragul falimentului. O criză de supraproducție declarată produce căderea bursei în sensul că toate acțiunile pierd până la anulare valoarea de schimb.

Criza de supraproducție

Marx a constatat dezvoltarea normală a economie pe perioade (cicluri). O perioadă începe printr-o mare dezvoltare a industriei și comerțului generată de acumularea capitalului. Legea cererii și ofertei este un motor activ, o locomotivă care trage economia în sus. După „epoca de bum” economia stagnează și apar dispute între producătorii care se concurează din ce în ce mai agresiv. La finele ciclului Legea cererii și a ofertei nu mai funcționează. Prețurile sunt dictate de marile trusturi, iar retribuția este înghețată. Treptat piața este invadată de mărfuri care nu se mai pot realiza (vinde). Industria își închide porțile trecând în șomaj un număr din ce în ce mai mare de muncitori. Aceștia nu aveau resursele de aprovizionare nici din salariile înghețate, cu atât mai mult în noua lor calitate de șomeri. Piața geme de mărfuri iar oamenii mor literalmente de foame.

Dacă mai cade și bursa devin șomeri și marii bancheri ori proprietari de întreprinderi creând un haos economic general.

Cu toate acestea crizele de supraproducție sunt o mană cerească. Dacă Lenin ar fi așteptat o asemenea criză spre așa începe revoluția am fi trăit astăzi într-o societate lipsită de bani și greutate. Păcat!

Ce este de făcut?

Dacă gardul este scund este foarte ușor să arăți cu degetul capra vecinului. Dar ca să ne ajute Dumnezeu trebuie să facem măcar începutul spre a ne-a ajuta singuri.

Proletari, adică oameni care nu posedă nimic și trăiesc exclusiv din valorificarea forței de muncă au fost întotdeauna. Nu mă hazardez să prezic că vor fi și în viitor (mă refer la cel mai îndepărtat, nu la ceea ce numim ziua de mâine).

După o cădere severă a bursei cauzată de o adâncă criză de supraproducție nu proletarii sunt cei mai dezavantajați. Ei știu să-și valorifice forța de muncă și o pot face bine (cam ca căpșunarii români din Spania). Mila mea se îndreaptă spre bieții bogătași care nu știu să facă nimic altceva decât cheltuirea banilor. Oare pot duce furculița la gură fără ajutor plătit?

Un papură vodă ar fi de succes. Ar pune oameni, muritorii de foame, să are gropile lui Videanu. Poate răsare grâul făgăduinței.. Bunii gospodari, în special de la sate știu să-și poarte de grijă. Ne mai având cumpărători pentru lapte ar hrăni cu el porcii asigurând din belșug carne pentru toți.

Fabricile ar putea renaște în mâna harnicilor „căpșunari”, nu pentru crearea locurilor de muncă ci pentru hrănirea familiilor și a vecinilor. Sub o conducere ad-hoc resursele disponibile, în măsura în care nu s-au furat, pot fi redistribuite celor care le necesită până ce noua industrie în scutece le reface. De bursă, bănci și chiar bani ne putem lipsi. Puternicele calculatoare pot fi puse la lucru pentru stabilirea priorităților în producerea și distribuirea bunurilor.

Un foarte puternic aparat represiv ar pune cap furtului, înșelăciunii și risipei. În scurt timp oamenii ar lua de la rafturi pline numai produsele care le sunt strict necesare. Bunăstarea va reveni cu timpul prin redistribuirea tuturor bunurilor create în fapt de proletariat dar însușite de hapsânii bogătași.

Foștii, adică bancherii, bursierii, patronii, politicienii pot alege să moară de foame sau să se încadreze în frontul comun al muncii. Absurdul drept de proprietate va fi abolit. Dar directorul, chiar proprietar de-ar fi fost, poate primi conducerea fostei sale fabrici sau instituții comerciale dacă dă dovadă de bună gospodărire.